

בית מדרש רב פעלים ע"ש מרן הרב יוסף חיים זי"ע בראשות כב' מו"ר הרב אורי סבן שליט"א

אורי וישעי

הגיליון התורני

פרשת דברים

כניסת שבת: 19:25

יציאת השבת: 20:33 לדעת ר"ת: 21:05

בתם פז – מאורי צל הפרשה

עטרת פז

אחד עשר יום מחורב

פירש רבנו הכלי יקר שיש כאן רמז על אחד עשר יום שמתאבלים על חורבן בית המקדש בשנה, והיינו תשעה ימים של חודש אב ושבעה עשר בתמוז ועשרה בטבת.

חלוקת ספר דברים

הגר"א אומר, שחומש דברים מחולק לשלושה חלקים: (1) דברי מוסר ותוכחה, מהתחלה עד פר' ואתחנן פרק ה'. (2) מצות התורה, מרביעי בפ' ואתחנן, עד פרשת כי-תבא פרק כ"ז פסוק ט'. (3) ברכות וקללות, מפרק כ"ז פסוק ט', עד סוף החומש. וזה מרומז בחמשה פסוקים הראשונים, "אלה הדברים אשר דבר משה" – זה חלק המוסר והתוכחה. "דבר משה אל בני ישראל ככל אשר צוה ה'" – זה חלק המצות. "הואיל משה באר את התורה הזאת" – זה חלק ברכות וקללות (מענינה של תורה).

הקשר בין דברים לתשעה באב

פרשת דברים היא הפרשה השלישית החותמת את שלושת שבועות הפורענות בין המצרים והפטרתה היא הפטרת חזון ישעיהו בן אמוץ (ישעיה א). בליל תשעה באב קוראים את מגילת איכה "איכה ישבה בדד" ובפרשת דברים אומר משה "איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם" (א, יב). איזה "לבדי" הוא זה? וכי לא ה' הוא הנושא את העם כדברי משה עצמו בשירת האזינו (דברים לב, יא) "כנשר יעיר קנו על-גזוליו ירחף יפרוש כנפיו יקחהו ישאחו על-אברתו"? אף כי דברי הנבואה בחזון ישעיהו "ציון במשפט תיפדה ושביה בצדקה" אינם מושמעים בדרך כלל בטעמי נגינת הקינות של "איכה ישבה בדד", בכל זאת צמודים הם לאווירה הכללית של חזון-קינונת.

כיום, כשכוס היגונים של דמי אחינו מלאה ואיננה יכולה להכיל אף לא טיפת דם יהודי נוספת, זקוקים אנו שוב, שה' יגאלנו שנית בהקדמת "ויושע ה' את ישראל" לפני "וירא-ישראל ויאמינו בה' ובמשה עבדו" (שמות יד). כיצד נדע מתי יצליח ה' דרכנו? – תשובה לכך טמונה בהגדרה "עבדי", כלומר: אם יהיה מצבנו כמצבו של אברהם אבינו העברי, שכל העולם הצמוד לדברים הבטלים מעבר אחד, ומהעבר השני עם ישראל, כעם לה' שמעדיף אמת וצדק של חיי עולם על הנאות חולפות של חיי שעה – ה' יושיענו ויגאלנו שנית ברחמינו "כי-עת לחננה כי-בא מועד" (תהלים קב, יד).

ידוע שכל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה

בשמחתה ונוכה לגאולה השלמה.

ספר דברים שבעזרת ה' נתחיל השבת לקרוא, מהווה אצל היהודי פרקי חיים מרתקים, תחילת ספר דברים מתחיל בצער החרבן, ושבת זו היא הפותחת למעשה את השבוע הקשה ביותר בעם ישראל "שבוע שחל בו תשעה באב", ימי שכול ועצב, ימים שהאבלות והקדרות מגיעה לכל הפתחים בעם ישראל, ובמרוץ השנים הרבות שאנו שוהים בגלותנו, ונתרחקנו מעל אדמתנו, נקראת שבת זו (דברים) "שבת חזון", על שם הנאמר "חזון ישעיהו", שבת זו של שבט מוסר מאת הנביאים כלפי עם ישראל, "בנים גדלתי ורוממתי והם פשעו בי, ידע שור קונוה וחמור אבוס בעליו, ישראל לא ידע עמי לא התבונן..." ולמעשה פרשת דברים עצמה פותחת בדברי תוכחה כלפי עם ישראל, ומשה רבנו ע"ה מוכיחים ברמיזה, כלשון רש"י: אמר רבי יוחנן חזרנו על כל המקרא ולא מצינו מקום ששמו תופל ולבן אלא הוכיחן על הדברים וכו'. מכאן רואים את הערכה והעוצמה בהוכחה והכל ברמיזה כדי שלא לפגוע חלילה בעם ישראל.

ומנגד, סוף ספר דברים עצמו מסתיים בפרשת "וזאת הברכה" אשר נקרא אותה בשנה החדשה הבאה עלינו לטובה ולברכה, ביום הכי שמח אצל עם ישראל, יום שמחת תורה שבה כולנו שמחים ברוב ערגה על התורה הקדושה, יהיו בינינו חתנים ממש כחתונה של התורה הקדושה,

פלא עצום, יקשה עלינו מדוע נפתח ספר דברים בקושי בתוכחה, ואילו בסיומה, מסתיימת התורה בפרשת וזאת הברכה, אשר מדברת על הברכות אשר ברך משה את כל השבטים בישראל, בברכות עצומות ונבואות לשבטי ישראל, לעתיד טוב יותר בעבורם.

ננסה להשיב בס"ד, עם ישראל ככלל שונה משאר אומות העולם, אצל עם ישראל הקושי קיים בתחילה, הגוי שרואה כיצד העם הזה סובל מרורים מצידם, רואה איך כל העולם קם תמיד נגד ישראל, בלא לשאול את עצמו, האם זה נכון או לאו, אך עם ישראל תמיד מסתכלים על הסוף, כאמור בבראשית "ויהי ערב", אך לבסוף יש "ויהי בוקר" תמיד יש את "האור", בבוקר. כלשון הפסוק באיוב (ת, ז) "וְהָיָה רְאֵשִׁיתָּךְ מִצְעָר וְאַחֲרִיתָּךְ יִשְׁגָּה מְאֹד", ואילו אצל הגוי, התחילה היא "סוגה בשושנים" אך לבסוף הכל קוצים ודרדרים, ופתאום מגלים שדוקא אלו שסבלו הם המרוויחים הגדולים, הם אשר זוכים לחיי עולם השמור לצדיקים, ונסיים במובא בגמרא במסכת ראש השנה (דף טז:) "כל שנה שרשה (רשה, מלשון עניה) בתחלתה מתעשרת בסופה, שנאמר (דברים יא) מרשית השנה – מרשית כתיב, ועד אחרית – סופה שיש לה אחרית".

שנוכה שהימים הנזכרים והנעשים יעברו עלינו לשלום, נוכה לבנין בית המקדש וביאת גואל צדק בקרוב, אמיץ.

ד"ת לעי"נ ר' מרדכי ניזרי בן סוליקה ז"ל

העלון נודב על ידי ידידינו רב פעלים לתורה ולתעודה ר' דוד ניזרי ורעייתו שתחי'

הליכות מלבי

נושא: הלכות תשעה באב

קומי אורי - סיפור לשבת

מרן רבנו הבן איש חי זצ"ל בתלמיד חכם שהיה מהלך במבוי אחד ביום תשעה באב, וראה חצר פתוח וקולות רבים נשמעים מתוכו.

והבין מן הקולות שלהם שיש שם חבורה אחת יושבים ומשחקים בקוביה ומריבים זה עם זה. והוא נתקנא קנאת ה' ויכנס שם פתאום ויגש אליהם וידבר אתם קשות הוי נבלים מה המעשה הרע הזה אשר אתם עושים לשחק בקוביה האסורה ולגזול זה מזה, ובפרט ביום הנורא, יום תשעה באב. והאנשים ההם נפלה אימתו עליהם ויבשו ממנו וכולם קמו ונפלו לפניו ויאמרו לא נשוב עוד לכסלה. ויתנדבו כל הממון שהיה מונח לפניהם בשביל עסק השחוק שהיה לערך עשרה זהובים ויתנו אותו לתלמיד חכם בתור קנס שיקחהו לעצמו ויתפלל על כפרתם. והוא לקח הקנס מידם וידבר להם דברי מוסר שלא ישובו לכסלה וילך לו.

ויהי אחר מספר חודשים נדחק אותו תלמיד חכם בשביל פרנסה עד מאוד ולא מצא פיתרון משום אדם ועודנו נבוך ומחשב איך יעשה. ויזכור הדבר ההוא ויאמר בלבו בודאי אלו האנשים חזרו לסורם הרע והנם עתה משחקים בקוביא בחצר ההוא אלך שם ואוכיחם ואקח מהם קנס ואתפרנס בו.

וילך באותו מבוי וירא החצר פתוח וקול המשחקים בקוביא נשמע בחוץ וישמח על הדבר ויכנס פתאום ויאמר להם הוי נבלים איך חזרתם לסורכם הרע לשחק בקוביא. ועדין לא סיים דבריו ויקומו עליו נצבים כמו נד ויחרפוהו ויקללוהו ויאמרו לו צא מכאן מי שמך שר ושופט עלינו ויבקשו להכותו מכה רבה ויברח וינס ויצא החוצה.

ויהי נבוך מאוד לדעת מה זה ועל מה זה הלא קודם שני חדשים כשהוכיחם נפל פחדו עליהם ויבשו ממנו ויתחננו אליו ועתה מצד לצד חרפוהו ובוזהו ובקשו להכותו על תוכחתו.

וילך אצל רבו ויספר לו הדבר הזה אשר קרהו. ויאמר לו רבי הטעם פשוט הוא כי בראשונה בעת שנכנסת להוכיחם היתה כונתך לשם שמים כי נתקנאת קנאת ה' ולא עלתה על לבך הנאת ממון לעצמך. על כן הקב"ה היה בעורך והטיל אימה ופחד עליהם מדברי תוכחתך וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה כל מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים. כי השם יתברך יהיה בעזרו שיעשו דבריו פרות ופועל גדול בלב השומע. אך בביאה שניה היתה כוונתך בשביל הנאת עצמך כדי שתקח מהם קנס ותתפרנס בו לכך לא בא לך עזר מאת ה' ודברך לא עשו רושם והם התריסו כנגדך כפי הטבע.

בתענית תשעה באב אסורים אנו בחמשה דברים: אכילה ושתייה, רחיצה, סיכה (לסוך בשמן או בקרם-גוף), נעילת הסנדל (איסור בנעילת נעליים או סנדלים מעור) ובקורבה אל אשה.

סעודה מפסקת היא הסעודה האחרונה בטרם נקבל על עצמנו את התענית, ויש בה כמה סייגים משאר הסעודות.

בסעודה זו יש לאכול עד שתי מאכלים מבושלים ולא יותר ולפני סעודה זו מותר לו לאכול כמה שיחפון, פירות וירקות ניתן לאכול ללא הגבלה.

בסעודה זו יש להשתדל שלא לשבת ביחד שלשה, שלא יתחייבו בזימון, ואף אם ישבו בשלשה, לא יזמנו.

יש לסיים את האכילה עד השעה 19:30, שהוא כמה דקות לפני השקיעה.

הכל חייבים להתענות בתשעה באב. חולים אפילו שאין בהם סכנה, וזקנים ותשושי כח שהתענית מזיקה להם מותרים באכילה וכן מעוברות ומניקות שיש להן חולי. אך מעוברות ומניקות שיש להן חולשה רבה - יעשו שאלת חכם והתייעצות עם רופא מוסמך.

ילדים פטורים מהתענית כל עוד לא נעשו בני מצווה.

אין שאלת שלום בתשעה באב. ואם הקדימו בשלום יענה בשפה רפה ובכבוד ראש.

ראוי להחמיר שלא לעשן בתשעה באב. אך אדם שרגיל מאוד בעישון ויש לו צער גדול במניעתו מעישון, יש להתיר לו לעשן בצנעה בתוך ביתו, אך לא ברבים.

בשחרית נוטל ידיו רק על אצבעותיו, ולאחר הניגוב בעודם לחות מעט - מעבירים על עיניו.

אין להתרחץ אפילו במים צוננים, אך אם התלכלכו ידיו, מותר לרוחצם להעביר הלכלוך. כהנים נוטלים ידיהם כרגיל. חולה האוכל בהיתר, נוטל ידיו כרגיל. נשים המבשלות המדיחות ירקות במים, אף על פי שנוגעות במים - אין לחוש לזה.

לצורך רפואה מותר לסוך הפצעים.

אסור לקרוא בתנ"ך, במשנה, בגמרא, במדרשים וכו', משום שלימוד התורה משמח. אבל קוראים באיוב, בירמיה (הדברים הרעים), ובאיכה, וכן בענייני תשעה באב ובהלכות אבלות. וכן אין קוראים תהלים.

יש הנהיגים לברך ברכת הלבנה אחר תפילת ערבית במוצאי תשעה באב, וטוב לטעום משהו קודם ברכת הלבנה, ויש נוהגים לנעול נעליים, ולרחוץ פניהם וידיהם קודם ברכת הלבנה במוצאי תשעה באב. ויש שנהגו לברך ברכת הלבנה קודם תשעה באב, והעיקר כדעה הראשונה שיש לברך במוצאי תשעה באב.

אמרו בתלמוד ירושלמי, שרבי אבון היה מתענה תשיעי ועשירי, ואמנם מן הדין לא תקנו חכמים תענית שני ימים, מפני שאין בנו כוח להתענות שני ימים, מכל מקום, כיון שאף יום עשירי באב הוא יום צרה, נוהגים שלא לאכול בשר ולא לשתות יין בליל עשירי באב, וביום עשירי באב עד שקיעת החמה. והאשכנזים נוהגים בזה רק עד חצות היום של יום עשירי באב.

לע"נ המנוחים ר' נסים סבן בן ג'והרה ז"ל נלב"ע ח' במנחם אב התשס"ד
ר' דני (דניאל) בן יולנדה ז"ל נלב"ע ו' במנחם אב התשע"ב